

Адыгэ Макъ

Бэдзэогъум и 27-р – Адыгейим
къэралыгъо гъэпсыкэ иэ зыхъугъэ Мад

1923-рэ ильесим
пъэтхапэм
къышегъэжъягъэу къыдэкы

№ 17 (22466)

2022-рэ ильес

БЭРЭСКЭЖЬЙИ
МЭЗАЕМ и 2

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
Къыхэтэуутыгъэхэр ыкы
нэмыйк! къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээст

Мэзаем къыздихъыгъэ зэхъокъыныгъэхэр

Джыри зэ къахэхъошт

Мыр зыфэхъыгъэр
пенсиехэр ары.

Страхованиемкэ пенсиехэм проценти 5,9-рэ къахэхъуагъэу ильесикэу къихъагъэм ишылэ мазэ и 1-м къыщегъэжъагъэу къаты. Ильес къес аш тетэу пенсиехэр индексацые шыгъэнхэм къеңакло фэхъуугъэр УФ-м и Президентэу Владимир Путинир ары. Джыри, инфляциер проценти 8,4-кэ зэрэдэктэйгъэр къыдилытээ, проценти 8,6-кэ къаалтынхэу Правительствэм унашо къыфишыгъ. Проценти 5,9-у къахэхъуагъэм нэмыйкэу джыри проценти 2,7-кэ къаалтыгъэхэу мэзэе мазэм и 1-м къыщублагъэу пенсиехэр къатых.

Ны мылькуми индексацие нэсигь

Ны мылькум фэгъэхъыгъэ
программэм къыдэ-

лытэгъэ ахъщэри ин-
дексацие ашыгъ.

Аш фэгъэхъыгъэ унашом тъгъуасе къышегъэжъагъэу къуачэ ил. Джы апэрэ сабыир къыз- фэхъуугъэхэм сомэ 503237-рэ къаратышт, ятлонэрэм пае агъэ- нэфагъэр сомэ 665009-м на- гъесигь.

Зэрыпсэун
ылъекъыщтыр
къагъэнэным...

УФ-м и Президентэу
Владимир Путинир къе-
щакло фэхъуугъэу цы-
фым чыфэу тельтир
хъыкум приставхэм за-
штэжсыкIэ, зэрыпсэун
ылъекъыщт ахъщэ
анах макIэу агъэнэфа-
гъэм фэдиз къифагъэн-
ным фэгъэхъыгъэ гъэтэ-
рэзжысынхэр УФ-м и
Гражданскэ кодекси,
«Исполнителнэ произ-

водствэм» фэгъэхъыгъэ
федеральнэ хэбзэгъеуцу-
гъэми афашигъэх.

Мэзаем и 1-м ахэм къуачэ яэ хъугъэ.

Чыфэр зытельным аш пае лъэту тхыль хъыкум приставхэм аритынэу ары нылэп ишыкла- гъэр.

ПсэупIэм изытет
агъэнэфэн фae

Фэтэрыбэу зэхэт
унэм псэупIэ къыщи-
щэфынэу гухэль
зышыгъэхэр ары
мыр зищыкIагъэр.

Хэбзэ къулыкъухэмрэ чыипIэ
зыгъэорышэжыпIэхэмрэ зы-
гъэцэклэн фаер. Фэтэрыбэу
зэхэт унэу жы хъугъэм изытет,
ар бгъэклэжын фаэмэ, хъауми
луухыжыпэнэу тэфэмэ, Рос-
реестрэм агъахын фае. Аш
шытхыгъэр ЕГРН-м макло.

Цыфым псэупIэ къышэфынэу

зыуж зихъэкэ ыгу рихыгъэ фэ-
терым изытет къэзыушыхъатырэ
тхылыр реестрэм къыхэхъыгъэу
къаригъэгъахын фит. Джашыгъу-
м посэупIэм изытет нафэ
къыфэхъуущт.

Мыш фэгъэхъыгъэ зэхъокъы-
ныгъэу законым фашыгъэхэм
мэзэе мазэу къихъагъэм къу-
ачэ яэ хъугъэ.

Тыкъэзыууухъэрэ
дунаим
икъэухъумэн

ХъызмэтишIанIэу ты-
къэзыууухъэрэ дунаир
къэзыушиоирэ пыдзафэ-
хэр къэзыушиоирэхэрэм
афэгъэхъыгъ мы шэн-
хъакIэр.

Пыдзафэу къытупщырэм ду-
наир зэриушшоирэр зыфэди-
зыр къэзгъэлъагъэрэ систем-
мэр зымыгъэууцгъэхэм е гу-
жъуагъэу зыгъэууцгъэхэм джы
тазыр арагъэтышт. Пэшэ Iэнат-
тээм лутхэм алае агъэнэфа-
гъэр сомэ мин 40-м нэсэ,

юридическэ лицэхэм сомэ мин
200 атышт.

Джааш фэдэу системэр ша-
пхъэхэм адиштэу амыгъэуцу-
гъэми е тыкъэзыууухъэрэ ду-
наир зэриушшоирэр икъу фэ-
дизэу къымыгъэлъагъорэмы мы
тазырхэр атынхэ фаеу хъущт.

Мыхэри
ахъщэклэ
пишынэштых

Шъон пытэхэр е туты-
ныр «маркировкэ» имы-
Iэу къэзыушиоирэ хъыз-
мэтишIанIэхэм тазыр
зэрэтиштым фэгъэхъы-
гъэ закоными мэзаем и
1-м къуачэ иэ хъугъэ.

«Маркировкэ» имыIэу мыхэри
зэшишхэрэми аш фэдэ пишэ-
дэкыжэх ахышт.

Юридическэ лицэхэм аш
пае атышт тазырэр сомэ мин
500-м нэсэ.

Зыгъэхъазырыгъэр
ХҮҮТ Нэфсэт.

Гумэкыгъор дагъэзыжьы

Осыхоу къесыгъэм ыуж Тэхъутэмькье районым икоммунальне къулыкъухэм гъэльэшигъэ шыклем тетэу юф ашэ.

Осыр зэрэткүжыгъэм къыхэкъеу къоджэ псэү-пэхэм ашыщхэм псыр адэхъагь, анахъэу поселкэу Яблоновскэм. Мы гумэкыгъохэр охтэ кэлкым дэгъэзыжыгъэнхэ фаеу АР-м и Лышшхээ шаарырь афишыгъ.

Район цыкъухэу бгычэм исхэр ары анахъэу псым зиягъе екыгъэхэр. Унэгъо заулэ-

мэ ящагу псыр адэхъагь.

Къумпыыл Мурат унашьо афишыгъ псыр къыдэшыгъэним фэш поселкэм техникэ тедзэ агъэктонэу. УФ-м ошэдэмшиш юфхэмкэ и Министерствэ и Гъэлорышланы AP-м щылэм къуачэу ыкчи амалэу иэр зэкэ агъэфедэ. Тыгъуасэ щегъэжьагъеу Яблон-

новскэм псыр автомобилхэмкэ дэзыщире хэушхъяфыкъигъэ станцием юф ешэ.

— Муниципалитетым шаарырь фэсшыгъ поселкэм щылсануэр унагъохэм ящагуҳэм псыр адэмыхъанымкэ зэкэ къуачэу илэр къызифигъэфедэнэу ыкчи ыгъэпсынкэнэу, — къыуагъ Къумпыыл Мурат.

«Омикроныр» къымыгъэльагъоу къихэкъы

Зэпахырэ узэу коронавирусым иштаммыкъеу «омикроныр» инэшанэхэр зиэ сымаджэхэм ПЦР-упльэкъуныр заклукъе, ар къымыгъэльагъоу бэрэ къихэкъы. Мыр къылуагъ инфекционистэу Евгений Тимаковым.

Арэущтэу щитми, узым инэшанэхэр зиэхэр нэмькы цыфхэм акэрымыхъэхэмэ нахь тэрэзэу ельтигэе врачым. Аш къызэрхигъэшыгъэмкэ, упльэкъунхэм узэр къамыгъэльэгъуагъами, COVID-19-м инэшанэхэр зиэхэр къэзыуцхъэхэрэмкэ щынагъо.

Инфекционистым зэрилтытэрэмкэ, ар ушхъагъубэмэ яхыгъ: е тэрэзэу анализир ашыгъэп, е а мафэм хахыгъэп, е ишыкігъэ материалыр икью щылаагъэп.

Тимаковым къызэршигъэмкэ, пэклоц зэхэльтим «омикроныр» псынкъеу хэкъыжышь, упльэкъуныр къымыгъэльэгъон ельэкъы. Аш пае къэмийнэу цыфым вирусыр къихэкъы ыкчи нэмькхэм агельхъэ.

— Анахъэу зыщызепахырэ пальэр аперэ мэфи 2 — 3-р ары. Мэфи 7-м къыклоц коронавирусыр цыфым къыпхыхъэхэмэ къэльягъо, — elo инфекционистым.

COVID-19

Штаммыкъеу «омикроныр» псынкъеу зызериушъомбүрэр ыкчи къамыхъыльэкъеу зэрэпэкъирэр врачхэм къало. Зэрэ Урысыеу тштэмэ, зэпахырэ узым зызериушъомбүрэр гумэкыгъохэр къетых. А юфымкэ Адыгейр ауж къинэрэп, икъыгъэ чэц-зымафэм коронавирусыр нэбгырэ 250-м ехъумэ къахагъэшыгъ.

Вакцинакъэр шаарышт

Коронавирусым зиушъомбүунымкэ охтэ анахь щынагъом джыдэдэм тыхэт. Аш тышызыу хувьшт амалэу щылэр вакцинациер ары.

Непэ Гамалея ыцэ зыхырэ ушетын Гупчэр вакцинэхэм якыдэгъэкъын лъэшэу ыуж ит ыкчи ахальхъэрэв вакцинэхэр джы щылхэм анэмькъеу пэм рагъахъор шаары хувьшт.

— Пэм рагъахъорэ вакцинэр яхьитлоу зэхэт, аш иклиническэ ушетынхэр мэзи 2 — 2,5-кэ түхъицтых. УФ-м псаунгыгъэр къеухумэгъэнимкэ и Министерствэ препаратыр шатхынышь, игъэфедэн рагъэжээнэу тышэгүгъы, — къыуагъ Гупчэм ипащэу Александр Гинцбург.

Шылэ мазэм и 26-м пэм рагъахъорэ вакцинэм иклиническэ ушетынхэр рагъэжьагъэх. Зэрагъэнафэрэмкэ, шоонгынгъэ зиэ нэбгырэ 400 аш хэлэжьшт.

Вакцинакъэм игъэкотыгъеу игъэфедэн мэзэ зыщызиплыхыкъе рагъэжьэшт. Гупчэм ипащэ къызэриуагъэмкэ, ар штаммыкъеу «омикроныр» пэуцужы.

ІШШЫНЭ Сусанн.

Сымаджэхэм нэбгырэ 261-рэ къахэхъуагъ

Мэзаем и 1-м ипчэдэйжь сыхьатыр 10-м ехъулэу оперативнэ штабын къылэхъэгъэ къэбарымкэ, Адыгейм зэпахырэ узхэмкэ исымэджэш зы нэбгырэ ишылэнэгъэ щизэпшугъ.

Зидунай зыхъожьыгъэ бзылтыгъэр Мьеекъуапэ щыщ. Лабораторнэ упльэкъунхэм къызэрагъэлэгъуагъэмкэ, тхъамыкъагъом ушхъягъоу фэхъуагъэр зэпахырэ узэу COVID-19-р ары.

Зигугуу къэтшыгъе уахьтэм ехъулэу коронавирусыр Адыгейм щылсэурэ нэбгырэ 30729-мэ къахэхъуагъ.

Ахэм ашыщэу нэбгырэ 3571-мэ ялзэх (чэц-зымафэм хэхъуагъэр нэбгырэ 261-рэ), хъужьыгъэр нэбгырэ 26333-рэ (чэц-зымафэм хэхъуагъэр 154-рэ), зидунай зыхъожьыгъэр — 825-рэ (чэц-зымафэм зы нэбгырэ хэхъуагъ).

Нэбгырэ 30729-рэ республикэм имуниципальнэ пэсуплэхэм атогошагъэу:

- Мьеекъуапэ — 12989-рэ;
- Тэхъутэмькье районыр — 4575-рэ;
- Мьеекъопэ районыр — 3886-рэ;
- Красногвардейскэ районыр — 1974-рэ;
- Коцхъэблэ районыр — 1914-рэ;
- Дэсэдэжэ районыр — 1672-рэ;
- Төүцожжэ районыр — 1419-рэ;
- Адыгэкъалэ — 1243-рэ;
- Шэуджэн районыр — 1057-рэ.

Адыгэ Республикаем итхаклохэм я Союз, Адыгэ Республикаем итхыль тедзаплэ иофышэхэм, республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакции щылажьхэрэм гухэкыши ашхыугъ Урысыеем итхаклохэм я Союз хэтэу Хъалышэ Сэфэрбий Ахьмэд ыкъом идунаи зэрихъожьыгъэр. Щимы-їэжым илахылхэм афэтхъаусыхэх, Тхъэм джээт нэт къиритиинэу фэльялох, къинир адаалеты.

Тэхъутэмькье районым икуаджэу Натыхъуа къыщыхъуагъе Хъалышэ Сэфэрбий ишүшлагъэкъ гъашэм къыщихъетыщ.

Сомэ миллиарди 150-м нэсэу пэIуагъэхъащт

УФ-м и Президентэу Владимир Путиним иунашьокэ коммунальнэ инфраструктурэм ишын ыкли игъеклэжын фэгъэхъыгъэ программэр Правительствэм ыгъэхъазырыгъ.

УФ-м и Премьер-министрэу Михаил Мишустиним кызызери-уагъэмкэ, 2022-рэ ильэсийн псэуплэ-коммунальнэ хызметэм игъеклэжын сомэ миллиард 20 пэуагъэхъащт. Ильэсиплэу программэр зытельятахъэм ар сомэ миллиарди 150-м нагъэсцит. Къэралыгъо Iэпчлэгъэнэ фондэу «Фонд национального благосостояния» зыфиорэм ахъщэр къыхахъащт.

— Псэуплэ-коммунальнэ

хызметыр дгъеклэжымэ цыфхэм псыр, фабэр алэклэзгъахъэрэ системэр лъэхъаным кызидихъыгъэ шапхъэхэм адиштэу, щынэгъонччэу гъэпсигъэ хъущт. Аш имызакью «очистной сооружение» псууцуплэхэр, ыгъылпэхэр шодим щызыуухъумэхри гъэклэжыгъэ хъущтых, — къыуагъ Михаил Мишустиним.

Шъолъыр проектхэм якъыхъын псэуплэ-коммунальнэ

хызметым зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэмкэ Фондыр фэгъэзгъэшт. Субъектхэм къатырэ тхыльхэм ахэпльэнэр, ахъщэр афэктоштыр ыгъэнэфэныр ыкли ытупщиныр шольырхэм хэхъоныгъэхэр ашынхэмкэ комиссиене вице-премьерэу Марат Хуснуллинир зиаштэм ишшерэлтийшт.

Ахъщэр ильэсийн проценти 3 тегъэхъуагъэу, ильэс 25-рэ пэлтэе илэу субъектхэм аратышт.

Шъолъыр
гъэорышэнымкэ Гупчэм
къеты

Адыгеир 01

Нэбгырэ 1355-мэ зыкъыфагъэзагъ

Ильэсикээр кызихъагъэм кыщегъэжьагъэу шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм Адыгейим щыпсэоу нэбгырэ 1355-мэ зыкъыфагъэзагъ. Анахъэу гъогухэм язытет, псэуплэхэм язэтегъэпсихъан, псэуплэ-коммунальнэ хызметыр, вакцинэхэм языхэлхъан зыгъэгумэкыихъэрэр. 1355-м щыщэу 1135-р зэхэфыгъэ хъугъэ.

Шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэмрэ Адыгэ къэралыгъо университетынрэ зэрээдэлэхъэштхэм фэгъэхъыгъэ зээзэгтынгъэу икыгъэ ильэсийн ичъэпьюгъу мазэ зыкъэтихъагъэхэм къыщыдыхэлтиагъэу проект зэфэшьхъафхэр зэдэлхъиращых, ЦУР-м иофышэхэр къыхагъэлажъээзээсэхэр зэхаштэх.

Мыекъопэ къэралыгъо технологоческэ университетими егъэдэжэн программэ ыкли проект зэфэшьхъафхэр ЦУР-м дылхы-

риштийшт. Аш фэгъэхъыгъэ зэлуклэгүй онлайн шыклоим тетэу зэхаштэхъагъ. Еджаплэм иде-канхэмрэ кафедрэхэм япашхэмри мы иофхъабзэм хэлэжъагъэх.

— Мы ильэсийн студентхэм шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм ыкли аш икъутамэу муниципальнэ образованиехэм ашиглэхэм практикэр алаахъышт. Университетын иллыклохэр зыхэлэжъэгъэ зэлуклэгүй «Digital» зыфиорэ лъэнэйкъомкэ

шынэгъэхэм ахэгъэхъогъэнэм фытегъэпсихъэгъэ программэхэм язэхэгъэуцен ыкли япхырыштын Гупчэм иофышэнхэм ялах зэрэхалхъащтын тегүүштэгъэх, — къыуагъ ашшэрэ еджаплэм ипроректорэу Ларина Берчун.

Шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм ипащэ республикэм ихэвээс къулыкъухэмрэ общественностьюнрэ яллыклохэм иофшэгүй зэлуклэгъухэр адэшынхэм къециагъо фэхүүгъ. Зы

мазэм къыклоц шъолъыр организацэе заулэмэ зээзгынынгъэхэр Гупчэм адишыгъэх. Ахэм ашыщых Адыгейим ис бзыльфыгъэхэм я Союз, ООО-у «Женщины бизнеса» зыфиорэр ыкли предпринимательствэм Iэпчлэгъутийшт АР-м и Фонд.

Мазэу икыгъэм зэшдохыгъэхъуягъэм анахъэу къахэбгээшымэ хъущт амыгъэнэфэгъэ чыпхэхэм автомобиль шинэхэр зэрэштийштэхъащтын тегүүштэгъэх, — къыуагъ ашшэрэ еджаплэм ипроректорэу Ларина Берчун.

Шъолъыр гъэорышэнымкэ Гупчэм ипащэ республикэм ихэвээс къулыкъухэмрэ общественностьюнрэ яллыклохэм иофшэгүй зэлуклэгъухэр адэшынхэм къециагъо фэхүүгъ. Зы

Гупчэм иофшэн лъегъэкүатэ. Къэлэгъаджэхэм яшлэнгъэ зыщыхаахъэрэ Гупчэм семинархэр щыклюагъэх. Республикаем икомитетхэмрэ гъэорышланлэхэмрэ социальнэ интернет нэклубъохэм Iоф зэрэаштэштэр къафалотагъ. Аккаунтхэм ягъэорышэнхээзээхээзээштэштэр ЦУР-м испекалистхэм къызэхайыгъ. А зепстэур Адыгейим щыпсэухэрээрэ ведомствэ зэфэшьхъафхэмрэ зэхэгъэмэ зэдэгэлжээнэм фытегъэпсихъягъ. Комитетхэмрэ гъэорышланлэхэмрэ ясоциальнэ интернет нэклубъохэм зарагъэушомбгүумэ мы лъэнэйкъомкэ Iофхэр нахь къэпсынкъеэштэштэх.

Цыфхэм къатхыхэрэм джкуапхэр игъеклэгъэу зэраратыжыщтыми хэушхъафыгъэ зэдэгтегүүштэгъэх. Мы семинархэм АР-м псаунтыгъэр къэххумэгъэнымкэ и Министерствэ елхыгъэ учреждениехэр арыхэлэжьагъэхэр.

Лъэшэу яягъэ къэкло

Непэ гумэкыигъоу Адыгейим ильхэм зэу ашыщ автомобиль шинэу агъэфедэгъахъэхэм зэрарэу къахырэр, шапхъэхэм адиштэу ахэр гъэкодыгъэ зэрэхъащтыр.

Пыдзафэхэм узэррадэзеклоцтэм фэгъэхъыгъэ федеральнэ хэбээгъеуцугъэм кызыэрещилорэмкэ, шинэхэр производствэм ипыдзафэхэм ыкли щынагъо къэзэйтэу я 4-рэ классым хахъэхэрэм ахалытэх. Анахъэу ахэм тыхъэзэуцухъэрэ дунаир заушлоирэр автомобильн къэтхэу, гъогум тель асфальтэм е мыжъом щихъозэ хъэшшо сапэр къызщыпкырэмрэ машло аратшылгээ зыщаагъэстхэрэмрэ.

Арэу щытыми, зы чыпхэлэхэмэ makéu яягъэ къэклоц ильхэмэ машло аратшылгээ зыщаагъэстхэрэмрэ. Специалистхэм зэрагъеунэфыгъэмкэ, ши-

нэхэм химическэ веществуо 100 фэдиз къахэкы, зиягъэ къаклоу, щэнант зыхэлтэу жым хитупшхъэрэр бэ. Ошх-осхэм аш фэдэу къааральэсэхырэри чыгум хахъэ. Гъэмэфэ охьтэ фабэ зыхъуки, зиягъэ къэклоц эхъэхэрэ зыхъуки.

Автомобиль шинэхэр е нэмыклоу хьашьом хэшшыкыгъэхэр ежъ-ежъырэр къодыжкынхэм пае ильэс 100 фэдиз ишкыгъа. Сыда пломэ, «биологическэ» шыклоцэхэрэ ахэр зэргырызыхъхэрэр. А уахътэм къыклоц цыфхэм е нэмыклоу псэзыпхъэм япсауныгъэ зиягъэ

еэгъэкыщт вещество зэфэшьхъафыбэ тыкъээзыуцухъэрэ дунаим хатупшхъэрэ. Етлани хъашьом хэшшыкыгъэу амыгъэфедэжьихъэрэр цыгъо, шуае зыфпэштэу, хъэцлэ-плацлэу зэпахырэ уз зэфэшьхъафыбэ зезыхъхэрэм якласэх.

Мы уахътэм «Гагаринскэ шинэ заводы» икъутамэу ООО-у «Эдеско» зыфиорэр Адыгейим Iоф щешшэ. Ар автомобиль шинэхэм якъэгүйон, ядэшшын ыкли ягъэкодын пыль. Аш фэдэ фэло-фашэ зищыкыгъэхэм организацием уасэу илэхэр, зээзгыныгъэ зэрода-

шыщтыр, нэмийклоу ящыкыгъэхэр мы интернет адресынкээ агъотыщтых: <http://gagarinshina.com/>. Шинэхэр зыщаагъэштэр: Адыгэ Республикар, къалэу Мыекъуапэ, Автотранспортнэ переулкэр, 7.

Хызметшланлэу аш фэдэ пыдзафэхэр зиэхэм административнэ пшъэдэжьихъ амыхъынны пае, мы организацием зээзгынгъэ дашыимэ нахьшышу.

Нэклубъор зыгъэхъазыгъэригъэр Хъут Нэфсэт.

Насыпныңчъу хэти

Къэхъурэп

Рассказ

«Шхъо зышэрэм ыщанэ ехыжьы».

ГуцыIэжъ

Кымафэр а ильесым кымэфэшхуагь: осыр пхъапхъеу, пытэу, метрэнкъом нахыбэу чым тельэу; мафэрэ тыгъэр щыхыпцишьоу кыкъокымэ, куачэ имы-иэу, осышкор кыкъ-сыкъыгъ, чылаагъэ.

Анахэу пчыхапхэм а зэкэ кызызы-зэкэштыхъапхэкъэ, щыгыни, нэмикли кыакъоцырыкъызэ, кымэфэ щыргуукъы-шхор кынхапкъештыхъгъ, ау жыр къэбэзэ түнджеу, пшэу, узэрэштэу, зыуп-щэрэм кынфишьоу уиукъэбзыштыгъ.

Пчыхаагъэ. Сыхыатыр 7-м фэдизыгъ. Сэри сыйзэтэгъэпсихъажыгъеу, кымэфэ пальтэушхоу ламэ пшъаплэр зытэльтир сцыгъеу, пух шхъатехъо фыжыбзэу нэгум шъебабзэу кьеуцуаллери стехъуа-гъеу, австрийскэ шьо сапожкэ шуцлэбэзэ льедэкъэ папцлэри кэслүзэ, етупшыгъеу сиунэ секлужыштыгъ. Сыгышко щыла-гъеп, тхыльыр, тетрадь, ручк зыдэль сумкэр сэл пыльэгъагъ. Къэл гупчэ инэу «Зэкъошныгъ» зыцлэр нэкыбзагъ; ар зэпысчыныш, кынпэуль урамышко занкимэ ситехъажын, сапэ джыри сыйты-котэн фэгъэ.

Лъэсклоныр сэ сыхъэкъэ сиклас, мэфэ ренымы Ioшлэпэ унэм тычлэс, зэгорэмни жын къэпшэн, пкынэ-лынэхэмни Ioябгъашэн фаеба?! Сэр-сэрэу сыйздэгү-щылэжэй фэдээзэ, «шкъакл, шкъакл!» Io сэкло сшошызэ, сиджагбугу лъэнкъоклэ, бгъэ къэугъэм фэдэу, ошлэ-дэмшишьоу зыгорэм зыкъыстыридзагъ, жыкъеэштэгъу гупсэф сиримыгъафэу, сэл шьохэлэгъэ-тъэ лълмэкъ лъаплэр сэклипхъоти, непэ кынсатыгъэ мэзэ лэжкапкъэри, ахъщэлээ дэххэшхуо сипшьэштэгъу ынэ кызыфи-зырэм зэрэдэлтэу, щэм фэдэу лълатэу къилагъ. Сэри нэрэ-лэрэм тахаклор зы-дачъэрэмкъэ кэлслагъ: щыни нэмикли сыйгу къихъагъэп, сисумкэ кылэпистхъижын симурад. Тыгъаклор зимишэжьоу мачъэ, малкэ; зы псе зыпти нэбгыртум нэмикли щылэп. Пхъентлэклю тыйсиплэ къихъэхэу осышко къесыгъэр ошэкуруу зытэльхэм ашынгъагъ, ау пэриохуаджи, зэпээлладжэу къилэу сиалмэкъ зыпхъо-тагъеу чьещтагъэр, къу-къу-къу сапашъхэе къиуклорягъ. Ылъакъо пхъентлэклор кынзепкъагъэм ыкъыб къэгъэштэгъэлэп пыни, шхъэкъэ пхъентлэклу цэклэ пытэм ри-утэклигъеу къычлэкыгъ. Ылэ пшыпсир къечьи; сэри зэ сыйкъехъажыгъэм слуи, сыйшхъащыуацагъеу, «лажъе уфягъя, къэблэжыгъ, джары», — сэл, сиалмэкъ кылэпистхъижы... Ежыр мэгъы, мэкуо, «а-о-ой гущ!» зэпмыюо elo, тхыцлэкъэ зэрэзэхэфагъэр щыль. «Уифэшшуаш!» — слуи, сыйкъыукахъынэу сыйкъежъягъ. Ежыр хъе пцэукалэм фэдэу пцэумэ-пцымамэзэ къэлэштэгъагъ: «А сыйкъемы-гъанэгүшэба, а къызделэгүшэба, а гущэ сяне тхъамыкъэба...», — мапчъэ, мэгъы.

Сыйкъызхтхъожыгъ. Секлонлагъ. Ылэсэ зэрэриджэгүшэу шъобж тешагъэ зэрэхуугъэр къэсшлэгъ, сыйкъэлэнэш, къэзгэ-тэддэжин зысэлом, зыкъигъэхъошшувьэп. Щыльыр ныбжыкъэ цыкъу, ильэс 16 – 17 горэ хъуягъэт. «А сяне тхъамыкъи, а сяне тхъамыкъ, сайдэу джыр ухуушта?» — къы-рэгжэтлэхъи. Зэхэонтлъхажыгъеу зэрээзэхэфагъэр игъи-ищэу зэхэтэу къепчы, мэтхъаусыхэ: «А сыйфэгъахэли бзаджэ сшэнэу, ау сяне тхъамыкъ щызгъялэрэ (жымыгъот) уцыр кыфэ-схынэу, карточкэр кысити сыйкъыригъе-гъыгъ, ау банкоматын ар дэкодагъ...»

Етланэ сыйкъачьээ сшлэштыр сымышлэу укъэслэгъугъ, сайд гуша сшлэгъэр, сяне сайдэу джыр хъуужыхэнэ?!

Сэри сыйцыф, гу си. Сисэнхэхъаткэ бзэхэмкъ сыйкъэлэгъадж. Мо насыпныңчъу зэшшоутыгъеу ос чыыэм хэубгуу-гъэм сыйг егъужыгъ. Е-о-ой, тхъамыкъ щылакл, аш узыришьэвькъэ, боу зыкъэшхэжыгъюэ тхъамыкъагъо ухидзэн ылъэ-кышт. Псынкэу телефонры къыдэхэ, лэпшыгъэ псынкэм сыйтеуагъ, чылпэр, фыкъогъэ клаэр зэрэхъыльэр яслягъ. Клаэм янэ зыдэшылэр, зыщыпсэххэр къезгъэуагъ. Мыш дэжымы лэпшыгъэ псынкэри къэссыгъ, нэрэ-лэрэм клаэхи, носилкэм тырагъэгъуалхы, сэ садэх-штмэ кысэупчыгъэх. Ехъ фыкъогъэ тхъамыкъэжьми «съольшэу, кынзаклоба!» — elo гулэгъэз. Сыйдэклюагъ, враахэм алэкэзгъэхъагъ, чагъэгъольхъагъ.

Зэрэслэгъэу, алэрэ таксиир къэзгъэу-ци, клаэм янэ сымаджэ ишыкъэгъэ ухчэри схы сыйкъуагъ, хъуягъэм, ялъмэкъ техынр хэмийтэу, щыгъэгъозагъ, сывэ-рэфэамалэу, тэлкү ным сеушшыий, сиунэ сыйкъэлжыгъ. Сыпшыгъагъ. Ау сывэ-гъольхъыми, гупшигъэх сахэтэу бэрэ сымычьеу сыйхэлжыгъ. Джыры къэлэ насыпныңчъм лъэшэу сыйг егъуштагъ юкъи силь фэузыштыгъ.

Класу сыйчыыехъыгъэми, пасэу сыйкъэ-ушигъ, сыйкъэтэджыгъ. Пчыхъэм гээчъялъэм къыдэхъыгъэ тхъачетылтир жу-гъагъэ, спъеси, лэпсы сыйнэу тэзгъэу-гъагъ, сэри сыйхъэ сыйпухъухъажыгъ, зыгъэхъазырьгъ. Силошшлаплэ – университэтым сыйкъонкэ непэ сыйхъатиту щыл. Мы уахтэу къыдафэрэм, пчэддэхъылэр имыкъызэ, лэпсыр, тхъачетылмын щыл, шай гъепкъагъ, печен-конфет, шагум дэт тучанышом сыйчахын, мылэрэс, мандарин, банан зыфэлштхэр къизгъэгъу, сыйфэкъуагъ (янэ зэрэгзэгъэгъагъэу) кэ-упчлакло. Никитэ, ары ыцлагъэр къэлэ фыкъуагъэм, зэрэль палатэм сыйхъэм, зэхэхъяхъэжыгъеу, ынаплэ зэтэльтэу щылтагъ. Постым лут медсестрам зэрэхъильэр, ау врач-травматолог анахь дэгту зэрэлкэлэфагъэр къисиуагъ, сэ сыйзэрэфышигъимки къысэупчыгъ, ау «ллыг-гууз, тэ, цыфхэм, зэфытийнэм фэуагъ щылэп» слуягъ, къынзаклоба! Егашлээ дэжэхээз къэзэхъыгъэхэм ялэжъапкэ сыйдигъуи мэклэ дэд.

Ау бзыльфыгъэ зэпкъаджэр ыкъи мы-ныбжыкъэ дэдэр – ильэс 40-м алэрэу сабий ежэрэр, шхъэгъусэм дэж клонэу хъуягъэп. Зэклэ анахэу зэтэзшэгъэр ахьш щымылэр ары. Сид хъуяэми анахь хэстхъэу, къин зыльэгъэрур интелли-геницер арыба?! Егашлээ дэжэхээз къэзэхъыгъэхэм ялэжъапкэ сыйдигъуи мэклэ дэд.

Ехъ Лидэ аш дэжым хэзышыгъыгъэр

янэ тхъамыкъэм текынэу ежэгээ зыныбжь имыкъуагъ Никитэ дэлэнэр игьюо ыльэгъу. Никитэ дэж къэлупчлакло зыкъоклэ, ар къельэгъущыгъ янэ ипсауныгъэ, изэрэ-щыт филотэнэу, Радмирэ Лидия Федоровна нахышьоу зэрэхъугъэр, унэм зэрэшызеклорэр, щай ыкъи блинчикхэр къызэрэфытигъэукохэрэр риоштыгъ.

Ильэгъущыгъ Никитэ дэлэнэр янэрэ ыкъорэ. Лидия Федоровна литературэр ышэу, лэдэб хэльэу, зэклэуп-кэгъэ дэдэга. Радмира Рашидовна ашпшэрэ еджэлэшхом бзэхэмкъ икэ-лэгъэджаагъ. Исенхэхъат фэшьыпкъэмэ, гъогу занкимэ текынэу ежэгээ зыныбжь имыкъуагъ Никитэ дэлэнэр игьюо ыльэгъу. Никитэ дэж къэлупчлакло зыкъоклэ, ар къельэгъущыгъ янэ ипсауныгъэ, изэрэ-щыт филотэнэу, Радмирэ Лидия Федоровна нахышьоу зэрэхъугъэр, унэм зэрэшызеклорэр, щай ыкъи блинчикхэр къызэрэфытигъэукохэрэр риоштыгъ.

Ехъ Никитэ ышхъэ сыйсигын, ышхужь зэрэтыгъээри игъорыгъоу нахышьоу хъуяшьоу зэрэхъугъэхъ. Никитэ аш джыр къельэгъущыгъ, янэ зэришьыгъэ, иныжхэм яхылэгъээ шысэр ыкъи орэд маклэу кыифилонэу. Радмирэ мо къэлэ шхъэзаклор гъогу зафэ тэшгээнэмкъ янэ сымаджэм дэлэгъэн зэрэфаар зэхи-шэштагъ, филотагъ шысигы, кыфиуагъ адигабзэклэ ашигээз.

Ильэсикъ мэфэкъир къэсити, Радмирэ Лидия Федоровна, аш ыкъо цыкълю Никити шхъяафтн энпэлхэр афишигъэх: ным — къэтэбэ халат купль чапцлэ, клаэм пшысэу икласэхэр зыдэт тхъылшор ыкъи ышу-ышуухэр. Сымэдже-щым къычлэжыгъэхъ Никитэ янэрэ Лидия Федоровна Радмирэ зыдагъэ-ууци, зыдагъэтийнни ашшэштагъэп, лъэшэу ягопагъ аш фэдэ бзыльфыгъэ шхъэлэгътигъэ ышыр Тхъэм алэ кы-зэрэригъэфагъэр. Ауээ, урыс клаэмэр янэрэ адигэ бзыльфыгъэ ныбжыкъэ гъесагъэр ягупсэ дэдэ хъуягъэ. Насыпныңчъу запльтэжыщыгъэу, насыпныңчъ-агъэр бэрэ зэхашшэнэу хъуягъэм, цыфы-шлу аш кыкъыгъэм даотэжыгъ. Лидия Федоровна ипсауныгъэ зэтеуцожи, Радмирэ ишэ хэльэу, университетын итхылбаджаплэ техническэ отдельмкъ иоф щишлэхъ. Никитэ гурьт еджаплэр кыуухыжы, компютер технологиехэмкъ индустриаль э колледжий чэхъагъэу едже, иоф тэклуй дешэ, ным дээ. Радмира Рашидовна шлоу ылэжъырэм ылэклэ егъапльэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

АДЫГЭ КЪЭЛУАКІЭХЭР

Чернильница – мэрчэпиль
Черный песок – пшэхъупцэ
Чернь – саут
Черпак – къашыкъ, хэаль
Черта (линия) – хъахъ,
гъэтхыгъэ, итхынцаагъ
Черчение – гъэтхын, хъа-
хъе рыщэгъенир

Чесалка (для шерсти) –
цылх, цыбз
Чехол для хранения, но-
шения оселка – мыжъоуп-
цаль
Чехол матраса – ошэкур-
тебз
Чистое золото – дышъэ-
закл
Чубук – лулэ къыхъ
Чугун (горшок) – щыуан

Чурбан – пхэ такъир

Кавказ заповедникир

ТХЫЛЪЫКІЭ КЫДАГЪЭКІЫГЬ

2019-рэ ильэсүм Урысыем чыю-
псымкіэ и Министерствэ иунашьокіэ
къэралыгъо заказникэу «Приазовье»
Кавказ биосфернэ заповедникым
хагъэхъажыгъ.

Ар 1958-рэ ильэсүм РСФСР-м иминистрхэм я
Совет иунашьокіэ кызызэуахыгъагь, федеральне
мэхъанэ илагь.

Заповедникир зыщыіэр ильэс 60-м ехъугъеми аш
фэгъэхъыгъеу кыдагъэкыгъе тхылъыр makъ. Запо-
ведникым кызызахъэхъажыгъем щегъэхъагьеу аш
иофышэхэм заказникым хэс псэушхъэхэр, бзыу
льяпкэ зэфэшхъафхэр, кызыкыкхэрээр икіеркык

къалытэхъыгъе ыкы къатхыхъыгъе.
Ильэситло иоф зыдашэгъе тхылъеу «Приазовский
заказник» зыфиорэр агъэхъазырыгъ, аш иавторхэр
зэкіэ заповедникым ишэнэгъэлэжых. Ахэр: Сергей
Трепет, Татьяна Трепет, Александр Перевозовыр,
редакторхэр Татьяна Акатовар ыкы Валерий Ака-
товыр.

Тхылъым нэйасэ узфишыре бзыухэм язакью
льяпкэ зэфэмыдэ 18 мэхъух, ахэр анахъ гъашэгъон-
хэу къыхахъыгъех. Джаш фэдэу псым, чышихъашьом
ащыпсэухэрэ псэушхъэхэм, кызыкыкхэрээм афэ-
гъэхъыгъе тхыгъэхэр гъашэгъоных. Ежь авторхэм
атирахъыгъе суретых тхылъым кыдэхъагъэхэри.

— Сурэтхэр кымафэм, чеңшырэ градус 20 чыыл
шыїзу атетхыхъеу хууъе, — къелуатэ орнитологу
А. Перевозовым. — Пчэдэхъым жьеу ошьо шхон-
табзэм чьэпэу къатехъуагъэр зэрательеу щыбыштыгъ-
е бзыухэр зэрт суретыр анахъ гъашэгъон хууъеу
къышшошы. Азовскэ хым мыл тель хүмэ, Севернэ
Ледовитэ океаныр угу къегъэки. Къыблэ лъэныкъом
аш фэдэу щычыы эзэрхъеу чыюпсым итеплэе зы-
зеблехъу, сурэт хыалемтхэр төлхыхъеу мэхъу.

Тхылъыр кыдагъэкынымкіэ Іэпшэгъу къафэхъу
компаниеу «Газпром добыча Краснодар» зыфиорэр.
Ар Краснодар тхылътедзапіэм кызыихаутыгъ. Шлеху
Приазовскэ заповедникым фэгъэхъыгъе тхылъыр
заповедникым игупчэхэм ащызебгъэгъотын пльэкыщ.

ЧЫПІЭМ ЫГЪЭШТАГЪЭХ

Бзыухэр зэрэхъуухэрэм япчагъэ
зэрагъэшшэнэу щилэ мазэм альтытэ-
жых.

Аш фэгъэхъыгъеу гъэ къес «Серая шейка» зыфиорэ
иофхъабзэр зэхашэ, аш орнитологхэмрэ бзыухэр шу
зыльэхъумэрэ хэлажъэх.

Акциер Урысыем бзыухэр къеухумэгъэнхэмкіэ и
Союз зэхээзшэрэ, аш Адыгэ Республиктэр ренеу
хэлажъэ. Кавказ заповедникым иофышыу Александр
Перевозовыр кыалеу Мыекуюапэрэ станицэу Ханскэмрэ
ашильэгъу гъэ псычэт Іэлхэр, псыхэм апэблагъэу
шылсэурэ бзыухэр, нэмыкхэри кылтыгъатгъэх.

Псыхьюу Шъыэгуша ёдэхэр къафэхъем 180-рэ
къышильтэгъатгъ. Нахыбэ хуухэрэр псычэтхэр
ыкы къазхэр арых. Икыгъе ильэсүм хъарзэхэр унэ-
гъуу 10 хьюу псыхэм ахсэгъэмэ, джы зы унагуу.

Станицэу Ханскэм илэгъо-благъохэм бзыу лъяпкэ
зэфэшхъафхэу 116-рэ щальэгъуу, псыхунэшшу фыжъ-
хэр псыубытыпіэхэм апэблэгъэ чыгъхэм атесыгъэх.

Бзыухэм кымафэр зыщырахъырэр чыпіэ фабэхэр
арых, псычэтхэм — псыуцупіэхэу мыл зытемхъохэ-
эр арых. Ау ахэм бэл мыйштыгъеу къафэхъыгъэр.

Псыхьюу Шъыэгуша ёдэхэр къафэхъем 116-рэ щальэгъуу, псыхунэшшу фыжъ-
хэр чыпіэ мэзэм псычэт къолэн дахэу 100 фэдиз
хэсигъ, щилэ мазэм зы къыхэнэжъыгъэр.

Заповедникым щилэжъэрэ шлэнэгъэлэжъеу А. Пере-
возвозым кызызериорэмкіэ, ахэр чыылэ кыигъаштэхи,
хы Шуцэ үшюм щилэ псыуцупіэхэм альыхъунхэу
быйшгъэх.

ХЬАКІЭХЭМ КЪЯЖЭХ

Экологическэ лъягъохэм уатетэу,
псэушхъэхэмрэ къэкыкхэрэмрэ
якъэбар гъашэгъонхэм уядэузе жыы
къабзэм кызыпкүхъаным уегъатхъэ.

Адыгейим мафэ къес хъакіэхэм зыщяжъхэрэ чыы-
піэхэм ащыщ «Гъозэрыпльэрэ» гъэхъунэ Пльыжым

кыыпблэгъэ вольерэу «Лаурэрэ». Мыщ сабыйхэми
нахыжхэм щашшэн щагъоты, мастер-классхэм,
экологическэ джэгукіхэм ахлажъэх. Программуу
«Медведи — наши соседи» зыфиорэм кымафэр
екыфекіэ къэлэцыкхэр хэлэжъэнхэ, мышъэр зыф-
дэр, ышхырэр ыкы укырхынайр зэрэшынагъор нахь
куоу зэрагъашшэн альэкыщ.

Эко-гупчэм къаклохэрэр вольерэу «Гъозэрыпльэрэ»
къамыптыхъеу къожыхэрэп. Псэушхъе зэфэш-
хъафхэр къашыхъафхэм адэсихэм, ахэр псауххэу
зыпльэхъеу ятеплэ бэрэ угу елты.

Паркэу «Южные культуры» зыфиорэм зыкызэ-
иузыхъгъэ къэгъагъэхэр, нэмыкхэ шлэнэгъонхэ щы-
пльэгъущых. Мэххэм аперэ гъэтхэ къэгъагъ фыжъ-
цикхэм зыкызызэуахыгъ, паркыр камелием кыы-
щидэхагъ.

Жыы къабзэмрэ къушхъэтх лъагхэу осым къы-
чэмышхэм зикласэхэм къушхъэ тешьюу Лэгъо-
Накъэ клонхэ амал я!. Шай стырымрэ щыгъын фы-
бэхэмрэ зыкызызэуахыгъ. Мы уахтэм ащ
щидэхэ дэд, кымэфэ пышсэр угу къегъэки.

Ос къылум псынкэу къызызычыханэу фаехэр
хаскихэр зыкэшэгъэ жэхэмкіэ къыращекыщых. Хъэ
гъэсэгъэхэр мэфэ реным цыифхэм зэрэмжэнхэу
пэлээ гъэнэфагъэхэр къэкощтхэм къафыхахыгъ. Жэ-
хэмкіэ къэзычыхъе зышоигъохэр пэшфорыгъэшшэу
атхых. Зыхшьумыгъэн осыр тельыфекіэ къушхъэм
ащ щигъэпсыгъэ дунэе фыжыбзэм.

(Тикорр.).

ЗЭФЭХЫСЫЖХЭР КЪЭНЭФАГЪЭХ

Хабзэ зэрэхъуугъеу, ильэсикіэм ипэгъокіэу
«Арт-елка» зыфиорэ зэнэкъохъур респуб-
ликэм щызэхащэ, къэлэцыкхэм ежь алэкіэ
ашыгъе елкэхэр кырахъылэх.

Республикэм икъэлэ шхъаэ, Мыекъопэ, Джэджэ ыкы Кош-
хъэблэ районхэм ащыпсэурэ къэлэцыкхэм 730-рэ зэнэкъохъур
хэлэжъагъэх, иофшэн 580-рэ
кырахъылэх.

Зэнэкъохъур лъэныкъуицыхкіэ
гошыгъеу къягъэх. Ахэр: «Ново-
годнее чудо», «Техно-елка»,
«Елка в национальном стиле».

Осэшхэм анахъ иофшэн
дэгъухэр къыхахъыгъех. 580-м
шыщэу анахъ дэгъухэр пэуудзы-
тэе къэгъэлэхъоным хэлэжъа-
гъех ыкыти тигъэгъазэм и 14-м
кыыщегъэжъагъеу и 30-м нэс
культурэмкіэ Гъэлорышланпіэм
инистаграм нэхкүубго кырагъэ-
хъагъэх, нэбгырэ пэпчь анахъ
ыгу рихыре иофшэнным ыма-
къе фитын амал илагь.

Зэфэхыссыжхэм кызызэ-
рэлэгъуагъэмкіэ, «Лесная
красавица» зыфиорэ лъэн-
хъомкіэ анахъ агу рихыгъэр

Аульэ Эммэрэ Маэрэ яипъесы-
кіэ чыиг, «Новогоднее чудо»
зыфиорэмкіэ Амалия Даид-
ловар, «Новогодняя фотоел-
ка» зыфиорэмкіэ Богдан Назаренкэр кыыхагъэшгъэх.
«Снеговичковая елка. Мы
идем в Долину яблонь» зыфи-
орэ иофшэнэу еджаплэу N 20-м
и я 5-рэ класс кыгъэхъазыры-
гъэм зэнэкъохъур и Гран-при
къылэжъыгъ.

Адыгейим ия 100-рэ ильэс
фэгъэхъыгъеу «Адыгэя под зим-
ним покрывалом» зыфиорэ
иофшэнэу Матвей Пантелеевым
кыгъэхъазырыгъэм хэушхъа-
фыкыгъе шуухъафтын фагъэ-
шьошагъ.

Джаш фэдэу зэнэкъохъур
ипартнерхэм ацікіэ шуухъа-
фтынхэр афағъэшшошагъэх. «Эко-
Центр» зыфиорэм ыцікіэ Софья Комаро-
вар ыкы Аделина Мельнико-
вар агағъэшшошагъэх.

Щилэ мазэм и 13-м джаш
фэдэу «Самая счастливая

елка» зыфиорэ хэушхъафы-
кыгъе лъэнхъомкіэ Полина
Мисуренкэмрэ Дмитрий Кис-
ляевырэм теклоныгъэр кыда-
хыгъ.

Аш нэмыкхэу зипсауныгъэкіэ
ауж къинэрэ къэлэцыкхэм
апае «Творчество без границ»
зыфиорэм хэлэжъагъэхэр агъ-
шуагъэх. Ахэр къэлэцыкхуу

гыпіэхэу N 26-м, 36-м, 37-м,
39-м, 42-м, станицэу Джаджэ
дэт къэлэцыкхуу ыгыпіэу
N 2-м, Мыекъуапэ дэт лицей-
хэу N 8-р, 35-р, Мыекъопэ
районым ит къутырэу Краснэ
Улькэм дэт гъэсэнэгъэм игупчэ
ащеджэрэ ыкы ащаигъ къэлэ-
цыкхэм яофшэнных.

(Тикорр.).

Тиконцертхэр

Москва и филармонии зэлъашшэ

Москва и Къэралыгъо академическэ филармоние ильэси 100 зэрэхүрэм фэгъэхьыгъэ пчыхъэзэхахъэхэр Урысыем ишъолырхэм ачызэхашшэх.

Адыгэ Республика и Къэралыгъо филармоние и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иконцерт Москва и Къэралыгъо академическэ филармоние июбилей ехылтагъэ щытыгъ. Пчыхъэзэхахъэхэр лектор-музыкаведэу Ирина Ибрагимовам зэрищаагь.

Москва и Къэралыгъо академическэ филармоние дунаим щызэлъашшэ. Аш концерт къэтыгы 9 ил, ильэс къэс концерт 3000-м нахьыбэ филармониеш щэко.

1921-рэ ильэсийн хэгъэгум гъесэнгъэмкэ инаркомэу А. В. Луначарскэй къяшакло фэхьи, культурэм и Унэшхо

къызэуахъыгъагь. Апэрэ концертыр 1922-рэ ильэсийн, щылэ мазэм и 22-м Москва иконсерваторие и Залышо щыктуагь. А ухьтэм къыщегъэхъагьэу дунаим имузыкант цэрийхэм, симфоническэ купхэм концертхэр къыщатых.

Адыгэ Республика и Къэралыгъо филармоние щыкогъэ пчыхъэзэхахъэм дунэе классикэм хэхъэгъэ произведениехэр щытуагь. Л. Бетховен ия 7-рэ симфониекэ эзахъэхэр къызэуахъыгъ. Дирижерир Адыгэ Республика изаслуженэ артистэу Аркадий Хуснияров. Симфоническэ оркестрэм ихудожественэ пащэр Урысыем, Къэбэртэе-Бэль-

къарым язаслуженнэ артистэу Темыркъэнэ Петр.

Дунаим щызэлъашшэхэр композиторхэу М. Глинкэ, А. Лядовым, А. Скрябиным, С. Рахманиновым, П. Чайковскэм аусыгъэ произведенияхэр оркестрэм къыригъэуагьэх.

Искусствэр зыгу рихьыхэу залым чэсхэм артистхэм ялэлэсэнгъэ уасэ фашигъ, бэрэ 1-эгү афытеугъэх. Дирижерэу Аркадий Хуснияровым зэхахъэм хэлэжагъэхэм «тхьашуугъээсэу» къарижыгъ, зичэзыу концертхэм ялпынхэу республике филармониеш кыригъэбэлэгъагьэх.

ТхыльеджапIэхэр, зэхъокыныгъэхэр

Амалыр нахьыбэ мэхъу

Кошхэблэ районым и Блащэпсынэ къоджэ модельнэ тхыльеджапIэ Адыгэим итхаклохэм афэгъэхьыгъэ зэхахъэ щыктуагь.

Адыгэим итхаклохэу И. Мэшбашэм, Къ. Жанэм, Дж. Цуякъом, Хь. Бэрэтарым, Н. Къуекъом, А. Шаклом атхыгъэхэм атегушыгъагь. Пшысэхэм, нарт эпосым къаххэгъэ къэбархэр къялотагъэх.

«ТхыльеджэпIэ кафе. Аш фэдэ мэхъуа?» зыфиорэ едзыгъом иджэуалхэр гъэшэгъонх. Шхыныгъуацхэхэр едзыгъохэм афаусыгъэх. Гушылэм пае, тортэу «Пшысэр», «Унэм зыдиххыжыщ шхыныгъор», нэмыкхэри.

Пшысэ дахэм, фольклорым къыххэгъэхэр къэбархэм ядэунхэр бэмэ агу рихьыгъ. Унэм зыдиххыжыщ шхыныгъом къикырэр ядэжэ зыклюхыкэ тхыльэу зэджэштэй ары.

Модельнэ тхыльеджапIэм

иофишшэу С. Клэдэкоим къылоготэй къэлэеджаклохэм нахь агу рихьыгъэ тхыльхэр ядэхъхэм ахынэу къызэрэялтэгъэхэр.

Тхыль пэпчь уеджээ уишэгъэхэгъэ зэрэпшоингъор шээфэп. Аш фэдэ гупшихэхэр зиэ къалэхэм яеплыкIэхэм узыгъэпашэ. Тхыльыр щэнгъээм икъэклюалеу зэрэштэйр къыха гъэшшээ, зэхэшаклохэм зэфхэхьсэжхэр ашыгъэх.

— Лъэпкъ проектэу «Культурэм» ишуагъэкэ тхыльеджапIэхэм шыкIэ зэфшхъафхэр ашагъэфедэхэу рагъэжъагь, — къеуатэ тхыльеджэхэм ашыщэу Хяткъо Фатимэ. — Тхыльым пыщагъэхэм япчагъэ хэхъонымкэ ар амалышлоу сэлэйтэ.

Цыфым игушхъэ къячIэ

ЕгъэжьапIэр лъагъэкIуатэ

Пэнэхэс модельнэ къоджэ тхыльеджапIэм Iэнэ хъурае щыктуагь.

Модельнэ шыкIэм тетэу ухьтэм диштэу зэтырагъэспынхэгъэхэр агъэцэкIэжьи, хагь. Лъэпкъ проектэу «Куль-

турэм» хэхъэрэ юфыгъохэр тхыльеджапIэм щызэшуахъыгъэх, тыгъэгъазэм и 20-м тхыльеджапIэр къызэуахъыгъыгъ.

Адыгэ Республика ия 10-рэ модельнэ тхыльеджапIэр юфыгъохэр зэрэригъэжъэжьи гъэм Iэнэ хъураем щытегүшьагъэх. Зэхъо-къынгыгъэ инхэр зэрэфхэхьуугъэхэр нэрыльэгъух. Къоджэ культурэм и Унэ иофишшэхэр, къэлэеджаклохэр, къэлэе гаджэхэр, тхыльеджэхэр зэхахъэм хэлэжъагъэх.

Мэкъэгъээ булетхэр къыдагъэцкынхэ альэкыи хъугъэх, нэрыльэгъух. Испытэгъухэр нахь гъэшэгъонеу ашых. Тхыльхэм яфонд нахьыбэ зэршиштэйм пыльых, электроннэ гъэпсыкIэм

тетэу тхыльхэм юф адашIэ. ТхыльеджапIэм щылажъэхэрэм тхыльеджэхэм мультфильмэхэр къыдагъэцкынхэу фежъагъэх. Мультистудиер зэрагъашIэ.

Пэнэхэс щыщ цыф цэрийхэм яхылгээ тээвэрхэгъэхэйхэр зэхашэнх ямурад. Зэхахъэм хэлэжагъэхэм ар ашо-гъэшэгъонеу зэрэштэйр яеплыкIэхэм къацахагъэшшэй.

Тэхүтэмыкье районым итхыльеджэпIэ гупчэ ишацэу С. Шэхэлым къызэриуагъэу, къэбар жууцэм изэлтийэсийкэ амалхэр щылэнгыгъэ нахьшлоу щагъэцакIэхэу зыфежъэхэм, тхыльеджапIэм иофишшакIэ хэхъоныгъэхэр фэхъуугъэх. Гүнэгъу къуаджэхэм къарыкынхээз, тхыльеджапIэм яшлэнгыгъэ щыхэзьгъахъохэрэм япчагъэ зыкьеэти.

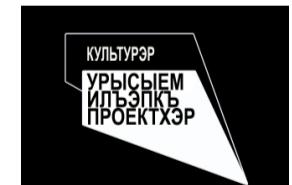
Пэнэхэс къоджэ тхыльеджапIэм ишацэу З. Дзэлым къы-

хигъэхъонымкэ тхыльыр гъомылхъэм фэдэу ишыкIагъэу елтытэ къуаджэм щышэу Брантэ Мадинэ.

— Адыгэим итхаклохэм ятвorchествэ нахьшлоу ёншагъэгъэзэнхэм фэш нэмыкI юфтхабзэхэр зэхэштэйх, — къылуюагь Блащэпсынэ модельнэ къоджэ тхыльеджапIэм ишацэу Болэкъо Эльвире.

— Лъэпкъ проектэу «Культурэр» дгъэцакIээ, тхыльеджапIэхэм, культурэм иунэхэм зэпхыныгъэу адтыиэр дгъэптиэтэ, — игупшихэхэм тащигъэгъозагь Адыгэ Республика культурэмкэ и Министерствэ икъулыкьушIэу, тарихь шлэнгъэхэмкэ кандидатэу Теуцожь Нурыт. — Адыгэим итхаклохэм, артистхэм, цыф цэрийхэм тхыльеджаклохэр аудгээкIэштэх. Къэралыгъо гъэпсыкIэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхүрэм ехылгээ зэхахъэхэр тэгъэхъазырых.

Лъагь модельнэ шыкIэр цыфхэм агу зэрэрихырэр.

Шылжьи пројектэу «Культурнэ щылакIэр» тызыхэт лъэхъаным щылажьрашызэ, Адыгэ Республика и Правительствэ, культурэмкэ и Министерствэ, районхэм яадминистрацихэм культурэмкэ ягъэорышIэхэм юфыгъуабэ агъэцакIэ. Адыгэим ия 10-рэ модельнэ тхыльеджапIэхэм Пэнэхэс щагъэпсыгъэм апэрэ лъэбэхъуухэр ешых. Зы мазэм къыкIоцI егъэжьапIэу ѿшыгъэхэм тагъэрэзэ, ѿфы нахьшлоу лъыкIотэнхэм фэш тхыльеджапIэр цыфхэм якIуапIэ шыгъэнхэм зэхэшаклохэр пыльых.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр САХЬИДЭКЬО Нурый.

Тхэквондо

КуачIЭМ къулаир игъус

Къэралыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгеир зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхүрэм фэгъехыгъэ зэнэкъокьу тхэквондомкэ Мыекъуапэ щыкIуагъ.

Адыгэ Республикэм тхэквондомкэ изэлхүгъэ зэйукIегъухэм бэнэкто 340-рэ ахэлэжьагъ. Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэш-Щерджесын, Къалмыкын, Темир-Осетиен, Ростов хэкум, Севастополь, Краснодар краим, Адыгейм яныбжыкIехэр апэрэ чыпэхэм афбэнагъэх.

Ильэси 10 – 17 зыныбжыхэр купиллэу гошыгъагъэх. Клалэхэри, пшашъехэри алтырэгъухэм ашынанхэзэ, ялпэлэсэныгъэ къагъэлэгъуагъ.

Адыгэ къэралыгъо университетын физкультурамкэ ыкIи дзюдомкэ и Институт щызэхашгъэ зэнэкъокьум Краснодар краим ихэшыпкыгъэ командэ апэрэ чыпIэр къышидыхыгъ. Адыгэ Республикэм яныбжыкIехэр ятлонэрэ хүгъягъ. Къэбэртэе-Бэлькъарым къикыгъехэм ящэнэрэ чыпIэр афагъешьюагъ.

Адыгейм иньбжыкIехэр

Аныбжыхэм ялтыгъагъэ Адыгэ Республикэм икIелэджэкло ныбжыкIехэр зэнэкъокьум щыбэнагъэх. Апэрэ чыпIехэр къыдэзыхыгъехэм ашынхэм шъуащтэгъэгъуазэ: Захар Исаков, Виктория Козлова, Ристэ Алин, Владислав

Власов, Хъашхъо Султлан. Краснодар краим щыщэу С. Ли, Къэбэртэе-Бэлькъарым щаплугъэу А. Унэжъекъор ялпэлэсэныгъекъ къахагъешигъэх.

КіэлэцЫкIухэм яфестиваль

Ильэси 9 – 10 зыныбжыхэм тхэквондомкэ яфестиваль зэнэкъокьум щызэхашгъ. Алтырэгъум зэйукIегъухэр щырIагъэх. Бэнэкто анах лъэшхэм язэлукIегъухэм кіэлэцЫкIухэр арагъэлптыгъэх.

Тхэквондом нахь пыщаагъэхунхэм фэш къэгъэльгъон зэйукIегъухэр ашызэхашгъэх, тренерхэм гушигъэгъу афэхъуагъ. КіэлэцЫкIухэм нэпэепль шуухафтынхэр афашыгъэх.

Ростов хэкум икъалэу Шахты щыщ тренерэу Александр Смирновым зэдэгүшгээгъу гъашгэльгъонхэр Мыекъуапэ щыриIагъэх. Тхэквондом куачIэр зэригъептэрэм, кіэлэцЫкIухэм ныбжыкIехэмре яспорт ухъазырынгъэ хагъэхъонымкэ спорт лъэпк гъашгэльгъонэу тхэквондор зэрэшччытэр тренер Iепэлсэм къылтагъ.

Александр Смирновыр Урысыем и Къыблэ шъолъыр тхэквон-

домкэ и Федерации ипащ. Адыгэ Республикэм иныбджэгъушу, спортын нэйасэу щыриIэр маклэп. Зэхэшэн юфыгъохэр Хъот Юныс дэгъо зэригъэцакIехэрэм мэхъэнэ ин ритигъ.

ЗэхэшкIо купыр

Адыгэ Республикэм испорт еджаплэу N 2-м ипащэу, Урысыем, Адыгейм язаслуженнэ тренерэу, Дунэе Адыгэ Хасэм спортымкэ, ныбжыкI ыкIи зекло юфыгъохэмкэ и Комитет итхаматэу Хъот Юныс зэхэшкIо купым хэтэу зэгъэшэнхэр ёшыгъэх. Тхэквондом зиушомбгъузэ, лъэпк зэфэшхъафхэр зэрээзифищэхэрэм пүнүгъэ мэхъанэу илэр къыхигъешигъ.

Урысхэр, адыгэхэр, корейцхэр, къалмыкхэр, къэндзахэр, ермэлхэр, нымкIхэри Адыгейм июбилей ехылгээгъэ зэнэкъокьум хэлэжьагъэх ыкIи хагъэунэфыкыре чыпIехэр къышахыгъэх.

Кошхъэблэ районыр къихэхъагъ

Республикэм испорт еджаплэу икъутамэ Кошхъэблэ районым къышызэуахыгъ. Хъот Юныс

къызэрэтиуагъэу тренерэу Вэрэкъо Долэт яашау ныбжыкIехэм тхэквондом зыфагъасэ.

Тхэквондор: щынэгъон-чыэу фээгъэ бэнакIом лъакъокIэ утын енхын фае.

Сэнаущыгъэ зыхэль ныбжыкIэ шагъохэр Кошхъэблэ районым щэпсэх. Къоджэ спортыр нахь лъагэу къээтигъэнымкэ егъэжээ-пэшүхэр ашыгъэх. Тхэквондом пыщаагъехэм япчагъэ хэхьо. Сэнэхъат хэхыгъэм фэгъэсэгъэ тренер-кіэлэгъаджэхэр къудажхэм яныбжыкIехэм пашэ афэхъух. КуачIэм къулаир игъусэу бэнакIохэр зэнэкъокьум фагъасэх.

ЕплъыкIехэр

Къэбэртэе-Бэлькъарым, Краснодар краим, нымкIхэм къарыкыгъехэм гушигъэгъу тафхэхүгъ. Щылэ мазэм и 22 – 23-м зэнэкъокьур Мыекъуапэ зэрэшчкIуагъэр шүкIэ бэрэ агу къагъэкIыжыщ.

Зэнэкъокьум исудья шъхьаэу Фатима Касаевар Темир Осетиен — Аланием икъалэу Владикавказ щэпсэх.

— Нэрылъэгъу ІэныІэгъу-хэр, зэхэшэн юфыгъохэр дэгъо агъэцкIагъэх, — къытиуагъ Фатима Касаевам. — **Хъот Юныс япчэу тренерхэм, судьяхэм япчээрильхэр дэгъо зэшиуахыгъэх. БэнакIохэм апае медаль дахэхэр агъэхъазырыгъэх. Адыгейм имэфэкI дахэу хигъэунэ-фыкIынэу фэсэIo.**

Адыгэ Республикэм ибэнаклохэм апэрэ чыпIи 10, ятонэрэу 11, ящэнэрэу 27-рэ къыдахыгъ.

Адыгэ къэралыгъо университетын иректорэу Мамый Даутэ, университетын физкультурамрэ дзюдомрэкэ и Институт ипащэу Гъуашэ Айдэмийр зэхэшаклохэр лъэшэу афэрэзэх. Спорт унэ зэтгээпсихыгъэ зэнэкъокьур дэгъо щыкIуагъ. Медицинэм икъулыкIуашхэм хэушхъафыкIыгъэу «тхашууэгъэпсэу» араложыгъ.

Адыгейм имэфэкI фэгъэхыгъэ зэнэкъокьум зэфишээгъэ тренерхэм, бэнакIохэм, адыгэ быракъыр зыгъэбээтагъэхэм ягъэхъагъэхэм ахагъэхонэу тафэлтэо. Щылэнгъэ шоу щыIэр къащидэхъунэу афэтэло.

**Зэхэшагъэр
ыкIи къыдэзы-
гъэкIыэр:**

Адыгэ Республикэм лъэпк Иофхэмкэ, Икъыб къэралхэм ашы-псэурэ тильэпкэ-гъухэм адыягэ зэпхынгъэхэмкэ ыкIи къэбар хъулагъэм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр: ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер зыдэ-
шыIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къалихыэр А4-кIэ заджэхэрэ тхапхэу зипчагъэкIэ 5-м емыхъухэрэ ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкигъэкIохых.

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысы Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телевидение-радиокъэтинхэмкэ ыкIи зэлъы-ИсыкIэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпIэ гъэрорышап, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушыхъатыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

**ЗэкIэмкИи
пчагъэр**
4645
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 175

Хэутынм узшы-кIэтхэнэу щыт уаххтэр Сыххатыр 18.00
Зышаушыхъатыгъэх уаххтэр Сыххатыр 18.00

Редактор шъхьаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаэр
игуадзэр
МэшлЭкко
С. А.

ПшъэдэкIыж
зыхырэ секретарыр
Тхарькъохъ
А. Н.